

La gestió dels espais naturals

Jordi Salbanyà

Advocat.
Col·laborador del
Consorci Forestal de
Catalunya
Membre del Consell
de Protecció de la
Natura

A Catalunya els anomenats espais naturals es regeixen per la *Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals* (LEN). Segons el seu articulat, amb aquesta legislació es pretén *"protegir, conservar, gestionar i, si s'escau, restaurar i millorar la diversitat genètica, la riquesa i la productivitat dels espais naturals de Catalunya, els quals, d'acord als seus preceptes, han d'ésser compatibles amb el desenvolupament i la utilització dels recursos naturals*

i ambientals, en el marc de la protecció del medi i de l'ordenació racional i equilibrada del territori".

Aquesta legislació va optar per configurar quatre tipus d'espais naturals de protecció especial (ENPE), assignant-los una denominació específica i atribuint-los-hi diversa funcionalitat: els parcs nacionals, els paratges naturals d'interès nacional, les reserves naturals i els parcs naturals. Tots aquests espais s'integren en una xarxa d'espais de més gran abast, anomenada Pla d'espais d'interès natural (PEIN), que també inclou altres territoris que són representatius de la riquesa paisatgística i de la diversitat biològica de Catalunya, però que el legislador va entendre que eren de menys entitat. També s'hi inclouen les zones especials de conservació (ZEC), les zones de protecció especial per als ocells (ZEPA) i els llocs d'importància comunitària (LIC).

Actualment hi ha un total de 184 espais naturals, amb una superfície terrestre acumulada de 1.020.551 hectàrees que equival, aproximadament, al 32% del territori. D'aquest percentatge, un 11,87% correspon al conjunt dels quatre tipus d'ENPE, i la resta als PEIN. A més, una gran part dels espais del PEIN (un 95% de la superfície) formen part de la Xarxa Natura 2000, la qual afecta un 40% de la superfície forestal de Catalunya.

Es fàcil concloure que hi ha una important superposició entre el territori especialment protegit i el territori forestal (que representa el 64% del territori del país). I si tenim present que la propietat forestal representa un 75% de la superfície forestal catalana, és evident que aquesta es veu molt afectada pels efectes restrictius que necessàriament tota protecció suposa.

Des dels seus orígens, la gestió d'aquests espais naturals ha generat força discrepància entre els diferents sectors que hi són implicats.

Si bé per als espais de protecció especial (els ENPE) la llei preveu òrgans de gestió amb participació de les diferents administracions i els agents socials – i

en tenim un exemple recent en la nova governança del Parc Natural de Montseny-, això no succeeix en els espais d'interès naturals ordinaris – malgrat que representen més de la meitat dels espais protegits-, ja que en la versió original de la Llei la seva gestió no es va regular.

Posteriorment el *Decret 328/1992, de 14 de desembre, pel qual es va aprovar el Pla d'espais d'interès natural (PEIN)*, malgrat que tenia per objecte la delimitació i l'establiment de les determinacions necessàries per a la protecció bàsica dels espais naturals, la conservació dels quals es considerava necessària d'assegurar, tampoc va preveure un organisme específic de gestió d'aquests espais. El Decret es va limitar a establir que l'execució i seguiment del Pla el farien els departaments de Política Territorial i Obres Públiques, i d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, i de Medi Ambient, en l'àmbit de les competències respectives, i es va constituir una comissió de seguiment integrada pels dos departaments. El que més s'assemblava a un òrgan de gestió participatiu era la menció que es feia en l'article 9.3 en el qual "les actuacions previstes al espais del Pla que vagin a càrrec de la Generalitat de Catalunya hauran de preveure els mecanismes necessaris que permetin una participació activa dels ens locals, municipis i consells comarcals", és a dir, incorporant-hi totes les administracions públiques, però sense fer cap esment ni als propietaris ni a en-

titats de cap mena. Es tractava d'una regulació tan ineficient, que la comissió de seguiment va ser suprimida per mitjà del *Decret 312/2004, de 8 de juny, pel qual se suprimeixen diversos òrgans col·legiats de l'Administració de la Generalitat, sense substituir-la per cap altra*.

Aquest paradigma semblava que havia de canviar arran de la *Llei estatal bàsica 42/2007, de patrimoni natural i biodiversitat, que en l'article 2.k estableix com un principi inspirador: «la participació dels habitants i dels propietaris dels territoris inclosos en espais protegits en les activitats coherents a la conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat que es desenvolupin en aquests espais i en els beneficis que es derivin d'elles»*.

Però malgrat aquest principi de la legislació bàsica sobre la cogestió dels espais naturals, l'administració catalana s'hi ha mantingut contària. I així, quan es va reformar la LEN mercès a la *Llei 5/2017, del 28 de març, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic (...)*, de trasantó es va aprofitar per incorporar un article que regula la gestió dels espais del PEIN (art. 20 bis), establint que aquesta quedava reservada al departament competent en matèria de medi natural i biodiversitat. És a dir, contràriament al que disposava la Llei bàsica i al que la doctrina reclamava –i fins i

tot les veus més conservacionistes-, la reforma va servir per normativitzar el model que ha donat tants magres resultats.

Res no hi fa que la mateixa legislació estableixi que per implementar-la hom pot subscriure convenis de col·laboració amb altres departaments, les administracions locals, els propietaris del sòl, els titulars d'explotacions agràries i forestals o amb les entitats sense ànim de lucre que tinguin per objecte la conservació del patrimoni natural, ja que cap norma obliga que efectivament aquests convenis s'atorguin, ni quin serà el seu contingut, ni els efectes del seu l'incompliment. Com a prova tenim el vigent Pla de Protecció de l'Alta Garrotxa -i en tràmit el del Cadi-Moixeró-, en el que els propietaris privats continuen essent bandejats de la gestió d'aquests espais.

Curiosament, en el temps en que es va aprovar aquesta reforma de la llei, el mateix Departament estava gestant l'*Estratègia del patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya- que el Govern va aprovar mig any després-, en la que aparentment s'apostava per la corresponsabilització en la gestió en els termes següents: «Línia d'actuació 10. Reforçar la gestió compartida amb ens locals, entitats ambientals i propietaris en espais naturals protegits. Es reforçarà la gestió compartida almenys als onze espais naturals protegits que actualment compten amb un consorci de gestió participat per l'administració, i s'impulsaran mecanismes similars a altres espais naturals protegits, comptant en tots els casos amb els agents del territori implicats, especialment ajuntaments, propietaris de finques i entitats ambientals».*

Sembla talment un escarni que mentre totes les parts implicades i fins i tot el Govern mateix, diagnosticaven la manca d'eficiència de la gestió d'aquests espais naturals que inclou terrenys que són majoritàriament de propietat privada, les re-

formes legislatives paral·leles continuessin en la deriva ineficient de la gestió exclusiva per part de l'Administració pública -consoiciada o no-.

A l'empara de tot el que hem exposat, es fa evident que cal una modificació legislativa en aquest sentit, en què s'estableixi que l'òrgan de gestió es compongui per tots els agents que intervenen en el territori protegit, tal com la Llei bàsica sobre biodiversitat i l'Estratègia catalana aconsellen. I en aquests òrgans de gestió han de tenir-hi veu pròpia els propietaris forestals - propietaris d'uns terrenys que per imperatiu legal ells tenen el deure de conservar-, conciliant la conservació dels espais amb la seva gestió sostenible, ja sia forestal, agrària o ramadera.

La gestió forestal sostenible incorpora els principis de protecció de biodiversitat, i si bé l'aprovació d'aquests plans correspon a l'administració forestal, ho fa prèvia emissió d'un informe de l'administració que tutela la biodiversitat. Per tant, la gestió forestal que fan els silvicultors dins els espais d'interès natural executa també polítiques de preservació de la biodiversitat. Per això es fa estrany que en la gestió d'aquests espais els propietaris forestals que estan compromesos amb la protecció de la biodiversitat, en siguin exclosos, quan son els qui amb la seva activitat garanteixen "la riquesa i la productivitat dels espais naturals de Catalunya, els quals han d'ésser compatibles amb el desenvolupament i la utilització dels recursos naturals i ambientals" (tot citant al que estableix la pròpia LEN).

La protecció dels espais naturals ha d'anar acompanyada de polítiques actives, de pressupostos públics, de sinergies entre els sectors econòmics del territori, de la complicitat de la ciutadania afectada. I això comporta processos transparents públics tant en l'ordenació d'aquests espais com en la seva gestió posterior.

Els espais naturals només es poden conservar i protegir amb el compromís de totes les parts implicades. Tal com demostra l'experiència de trenta-set anys de la legislació dels espais naturals a casa nostra, mantenir per part de l'Administració aquesta malfiança envers els propietaris privats forestals i la gestió forestal que ells porten a terme, avoca a la confrontació dels diferents sectors implicats, i d'aquí en resulta el deficient resultat en la gestió dels espais naturals que malauradament fa massa anys que estem patint. ●

VILELLA

maquinària forestal i per a jardins

concessionari oficial

HONDA

STIHL

CASA VILELLA, SL
C. Anselm Clavé, 18 - Tel. 972 840 245
17430 Santa Coloma de Farners - Girona
www.casavilella.com